

Ilse van den Heuvel

Ken je eigen rode knop

Wij zijn allemaal opgevoed en onze opvoeders hebben naar eigen vermogen hun uiterste best gedaan. Iedereen heeft waarden en normen meegekregen. Misschien ben je daar als volwassene nu heel tevreden mee. Maar het kan ook zijn dat sommige normen en waarden je belemmeren in je functioneren. Of af en toe, ogenschijnlijk willekeurig opploppen.

Hoe kan jij als IB'er hiermee omgaan en hoe kan je de leerkracht hierbij ondersteunen?

Rode knop

Bewust zijn en kunnen reflecteren op jezelf, is voor jou als intern begeleider een belangrijk aspect in het opbouwen van een prettige relatie met de collega's, leerlingen, ouders en netwerk. Bewust zijn van jezelf vraagt onder andere om terug te kijken naar je opvoeding. Je 'rode knop', dat wat je irriteert, heeft met enige regelmaat te maken met je verleden. Doordat ie-

dereen een andere opvoeding heeft genoten, ligt bij ieder de trigger op een ander punt of op meerdere punten. Het kan ook zijn dat je je niet altijd volledig bewust bent van die eigen opvoeding en dat je op een bepaald voorval feller reageert dan een collega. Jezelf als IB'er open en kwetsbaar opstellen is dan mogelijk stap één. Iets vertellen over waar je zelf vandaan komt en wat je mogelijk in het hier en

nu lastig vindt, kan de leerkracht helpen om ook iets over zichzelf te vertellen. Het gaat dan ineens over het gedrag of de rode knop van de leerkracht in plaats van over het gedrag van de leerling.

'Controle over jezelf is haalbaar, controle over de ander is een illusie.' Als deze overtuiging echt bij jou past, betekent dit dat de focus bij jezelf ligt, bij jouw eigen handelen, bij jouw eigen gedrag.

Voorbeeld

Bij Marion werd elke spontane uitspatting onderdrukt. Vooral buiten de deur, bij familie, op feestjes. Haar moeder zei dan vaak: "Marion, doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg". In de loop van de jaren is zij dat gaan geloven. Tijdens haar stage van de pabo heeft Marion wat last van leerlingen die in haar ogen té veel aanwezig zijn. Dit blijken volgens de vaste leerkracht ook wat drukkere leerlingen. Er wordt vooral gekeken naar het gedrag van de leerling, niet naar het gedrag van Marion. Ze wordt een tijdje later aangenomen op haar stageschool. Het gestructureerde van groep 3 bevalt Marion prima. Ze leert de kinderen wat ze moeten leren en het tempo ligt hoog. Saar, 6 jaar, is goed in lezen en loopt duidelijk voor op alle andere kinderen bij rekenen, tekenen, dansen, zingen en sporten. Zij laat in alles merken dat ze zeer tevreden is met wat zij allemaal goed kan. Marion heeft moeite met het gedrag van Saar, met haar enthousiasme en haar blijheid. Ze betitelt het als 'overdreven gedrag'. Het gedrag van Saar is de 'rode knop' van Marion. Als Saar haar blije zelf is en weer eens iets voordoet in de klas, stopt Marion haar en geeft een andere leerling de beurt. Gedurende het jaar verandert het enthousiaste gedrag van Saar. In de klas is ze rustiger en treedt minder op de voorgrond. Tijdens een oudergesprek geven de ouders aan dat Saar niet meer zo graag naar school gaat. Ze lijkt zich wat te vervelen en klaagt regelmatig over buikpijn...

Iets vertellen over waar je als IB'er zelf vandaan komt en wat je lastig vindt, kan de leerkracht helpen om ook iets over zichzelf te vertellen.

Ken je eigen rode knop ... en zet die uit

De grote uitdaging is om te kijken naar ons eigen gedrag: wat kunnen wij doen om de relatie met de leerling (collega, ouder) te herstellen? Wat kunnen wij doen om de relatie optimaal te laten verlopen? Het antwoord is dat je je open en kwetsbaar moet opstellen en in gesprekken met elkaar je eigen rode knoppen bespreekt. Als IB'er kan je hier een goede bijdrage aan leveren. Stel je eens voor dat het gesprek met een leerkracht als Marion over het gedrag van Saar vanuit een ander perspectief kan worden bekeken. Dan gaat het niet meer over Saar, maar over Marion. Over haar overtuigingen, waar zij vandaan komt, over haar waarden en normen, over haar rode knop(pen). Niet elke volwassene is gewend om over dit soort privé-zaken te praten. Maar leerkrachten werken met kinderen, collega's, ouders en het netwerk. Als je weet wat je raakt, en dit ook nog kan delen, kan je op een ander niveau samenwerken. Dan kan je elkaar ondersteunen en ontlasten. Het is voor mensen prettig om in gesprek met

elkaar wederkerigheid te ervaren. Dus als de leerkracht zich kwetsbaar opstelt, is het fijn dat je dit als IB'er (of schoolleider) ook doet. Zo kan je met elkaar een sfeer en cultuur van openheid creëren, die absoluut ten goede komt aan het pedagogisch klimaat van de school.

Relatie opbouwen

Onderzoek laat zien dat we leerlingen pas op een positieve manier kunnen beïnvloeden, als we een relatie met ze hebben opgebouwd. Dat gaat niet altijd vanzelf. Daar moet je flink aan werken, evenals aan een relatie met de ouders of het netwerk van de leerling. Bij de leerkracht bij wie het contact of de goede relatie vanzelf lijkt te gaan, is het zeker de moeite waard om eens te gaan kijken wat zij precies doet. Zeker zo interessant wordt het als er ook bij die leerkracht een keer een spanningsvolle situatie ontstaat. Hoe behoudt zij dan haar rust? Hoe zorgt zij ervoor dat haar eigen spanning zo laag mogelijk blijft, zodat zij in staat is om de betreffende leerling op een rustige

manier aan te spreken en te begeleiden?

Wanneer je als IB'er signaleert dat de relatie tussen een leerkracht en een leerling niet vanzelf gaat, betekent dit dat je hier het gesprek over zal moeten aangaan. Het gesprek gaat dan over het gedrag van de leerkracht: wat kan zij doen om de relatie met de leerling te verbeteren?

Belangrijk is wel dat je als IB'er eerst geïnvesteerd hebt in de relatie met de betreffende leerkracht. Het motto 'Eerst connectie, dan correctie' gaat ook op tussen collega's onderling en uiteraard ook voor leerkracht-leerling.

Warm, duidelijk en ondersteunend

Haim Omer, de bedenker van 'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet', heeft zijn theorie specifiek ontwikkeld om de machtelozen meer kracht te geven. Zijn meest cruciale inzicht was het beseft dat ouders en leraren, net zoals andere autoriteitsfiguren, zich ook machteloos kunnen voelen in hun relatie tot anderen. En dat ook zij een situatie kunnen kantelen door iets te veranderen in hun eigen gedrag.

Voor een escalatie of een conflict zijn twee mensen nodig. Iemand op een positieve manier benaderen, kan je alleen. Dat is een helpende gedachte. Dat betekent dat je dus ongeacht het gedrag van de ander, rustig kan blijven, duidelijk kan zijn, maar ook liefdevol aanwezig. Deze helpende gedachte

Ilse van den Heuvel heeft 20 jaar ervaring binnen de specialistische jeugdzorg. Ze is zelfstandig ondernemer en geeft de training Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet binnen (speciaal) basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Meer weten? www.geweldloos-verzet.nl

- Ilse van den Heuvel schreef (samen met Colette Montens) de TIBtool 'Handel geweldloos'.

kan jou als IB'er ondersteunen in het contact met de leerkracht. Laurence Steinberg heeft 40 jaar onderzoek gedaan naar kinderen en pubers. Zijn wetenschappelijke opvoedadvies is: "Wees warm (liefdevol), duidelijk en ondersteunend.

Als je alleen maar liefdevol bent en geen grenzen stelt, dan weet de leerling niet waar hij aan toe is". Probeer dus niet de leerling te veranderen, maar help de leerkracht te veranderen. ■

TIPS

- Creëer met elkaar een open sfeer, door zelf ook open te zijn.
- Focus als IB'er op het gedrag van de leerkracht in plaats van op het kind.
- Bespreek met elkaar (per leerling) wat de leerkracht kan doen om de relatie te verbeteren.

SAMENVATTING

Een relatie opbouwen met leerlingen en de ouders/opvoeders is hard werken. Gelukkig gaat het bij veel leerlingen makkelijk en ogenschijnlijk vanzelf. Deze leerlingen raken niet de rode knoppen van de leerkracht, zodat ze rustig kan blijven in haar reactie.

Juist bij de leerlingen bij wie de relatie niet vanzelf gaat, is het interessant om als IB'er samen met de leerkracht naar haar gedrag te kijken, in plaats van naar het gedrag van de leerling. Wat raakt de leerkracht, waar zit haar rode knop? Door dit samen te bespreken kan de uitkomst mogelijk uit een heel andere hoek komen.